

Komente mbi projektligjin

“PËR ARBITRAZHIN NË REPUBLIKËN E SHQIPËRISË”

➤ Neni 2 - Qëllimi i ligjit

Koment: Nënparagrafi (a) ezauron plotësisht qëllimin e ligjit.

Nënparagrafet (b) dhe (c) krijojnë përshtypjen sikur arbitrazhi është një aparat/organ i cili zhvillon një aktivitet dhe që ligji synon ta rregullojë. Ndërkohë që arbitrazhi është thjesht një proces/procedurë i/e dakorduar mes palëve për të zgjidhur jashtë gjykatave të krijuara me ligj mosmarrëveshjet mes tyre.

Sugjerim: Për këto arsye, sugjerojmë që nënparagrafet (b) dhe (c) duhen hequr.

➤ Neni 3 - Përkufizime dhe rregulla interpretimi

ë) “Institucion arbitrazhit *vendas*”....

Sugjerim: Propozojmë që këtij përkufizimi t’i nënshtrohen vetëm institucionet e arbitrazhit vendas, sepse ato të huaja nuk mund të jenë objekt i rregullimit sipas këtij ligji apo legjislacionit shqiptar në përgjithësi.

➤ KREU II – INSTITUCIONET E ARBITRAZHIT

Sugjerim: Propozojmë që i gjithë Kreu II të hiqet.

Qëllimi i ligjit për arbitrazhin është të rregullojë procedurën e arbitrazhit.

Arbitrazhi është një formë e zgjidhjes së mosmarrëveshjeve që rregullohet tërësisht sipas marrëveshjes/vullnetit të palëve si alternativë zëvendësuese e zgjidhjes gjyqësore.

Kontrolli apo mbikqyrja e institucioneve të arbitrazhit nga pushteti ekzekutiv do të cenonte lirinë e palëve në zgjedhjen e tyre.

Rregullimi i institucioneve të arbitrazhit vendas në këtë mënyrë të ngurtë, e sidomos përfshirja e Ministrisë së Drejtësisë apo e çdo hallke tjetër e pushtetit ekzekutiv, do të vendoste në një pozitë të pafavorshme institucionet e arbitrazhit vendas kundrejt atyre të huaja të cilat nuk i nënshtrohen këtij rregullimi.

Format e organizimit të institucioneve të arbitrazhit mund të jenë nga më të ndryshmet. Ato mund të jenë persona juridikë që kanë për objekt ekskluziv administrimin e procedurës së

arbitrazhit apo mund të jenë dhoma tregtie apo organizata biznesi të cilat mund ta ofrojnë edhe këtë shërbim.

Ligji për Arbitrazhin i Republikës së Kosovës është një shembull i mirë që duhet marrë në konsideratë në këtë drejtim. Ai nuk trajton fare mënyrën e rregullimit të institucioneve të arbitrazhit, por përqendrohet vetëm në organizimin e procesit dhe vendimet e arbitrazhit. Eksperienca e deritanishme në Kosovë tregon se ligji në këtë vend funksionon plotësisht.

➔ Neni 10 – Objekti i marrëveshjes së arbitrazhit

1. *Objekt i një marrëveshjeje arbitrazhi mund të jetë çdo pretendim pasuror ose kërkesë që rrjedh nga një marrëdhënie pasurore, me përjashtim të rastit kur legjislacioni i posaçëm e ndalon zgjidhjen nëpërmjet arbitrazhit.*

Sugjerim: Dokumenti i relacionit i projektligjit, fq.9, objekti mbulon marrëveshjet juridiko-civile dhe ekonomiko-juridike duke përjashtuar çështjet familjare, sendet e paluajtshme dhe falimentimin. Ndërsa, neni 3 (c) mbulon marrëdhënie të caktuara juridike qoftë kjo kontratore ose jo dhe nuk ka kufizime të përcaktuara. Duhet të përcaktohet qartë objekti i marrëveshjes së arbitrazhit. Rregullat UNCITRAL të huazuara i takojnë marrëdhënieve kontraktore me natyrë tregtare. Të shikohet duke marrë në konsideratë qëllimin dhe objektivat e këtij ligji. Nuk mund të lihet vend për abuzime apo interpretime në të ardhmen.

Sugjerojmë një listë shteruese, me rastet kur nuk lejohet që mosmarrëveshja të zgjidhet nëpërmjet arbitrazhit (psh. çështjet familjare, administrative, penale, tatim/taksa etj). Në rast se një vendim arbitrazhi i marrë në Shqipëri, paraqitet përpara një vendi të huaj për t'u njohur dhe ekzekutuar konform nenit 5/2/a të Konventës së Nju York-ut, kufizon rastet kur gjykatat e shtetit të huaj të mund të gabojnë duke mos pranuar njohjen e vendimit të arbitrazhit të dhënë në Shqipëri.

➔ Neni 20 - Përgjegjësia e arbitrit

Sugjerim: Sugjerojmë që ky nen të hiqet.

Koment: Cili është kriteri, i cili bën ndarjen midis pakujdesisë së lehtë dhe pakujdesisë së rëndë?

Ky nen të krijon përshtypjen sikur arbitrat konsiderohen palë kontraktore kundrejt palëve që kanë zgjedhur të zgjidhin mosmarrëveshjen e tyre me anë të procedurës së arbitrazhit, por ky nuk është realiteti. Arbitrat qendrojnë mbi palët, në të kundërt vendimi i tyre nuk do të kishte fuqi dhe nuk do të ishte i zbatueshëm për palët. Palët kanë mjete të tjera që mund t'i përdorin për t'u mbrojtur nga vendimet e gjykatës së arbitrazhit.

Një problem tjetër që mund të krijojë ky nen janë paditë abuzive, të cilat janë një realitet që nuk duhet neglizhuar në Shqipëri. Ato do të dekurajonin marrjen përsipër të detyrës së arbitrit e për

rrjedhojë do të ngatërronin procedurën e arbitrazhit si mjet alternativ i zgjidhjes së mosmarrëveshjeve.

➔ Neni 22 – Rastet për përjashtimin e arbitrit

2. *Nga data e emërimit dhe gjatë gjithë procedurës së arbitrazhit, arbitri ka detyrimin të njoftojë palët lidhur me çdo rrethanë, që mund të krijojnë dyshime të arsyeshme mbi paanësinë ose pavarësinë e tij, me përjashtim të rasteve kur provohet se palët kanë marrë dijeni paraprakisht për këto rrethana.*

Koment: Sugjerojmë të përcaktohet afati 5 (pesë) ditor nga momenti kur arbitri merr dijeni mbi këto rrethana. Në këtë mënyrë dispozita ruan të njëjtin standard të vendosur në Nenin 21, par.2.

➔ Neni 23 – Procedura për përjashtimin e arbitrit

3. *Në rast mospranimi të kërkesës për përjashtimin e arbitrit, sipas pikës 2, të këtij neni, pala ka të drejtë të bëjë ankim pranë Kryetarit të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë të vendit të arbitrazhit....*

Koment: Vendi i arbitrazhit nuk mund të jetë thjesht një lokacion, por ka domethënie juridike pasi ka lidhje me ligjin e vendit. Kjo do të thotë që duhet përcaktuar vetëm një Gjykatë rrethi për arbitrazhin e zhvilluar në Shqipëri. Mendojmë që kjo të jetë Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë.

➔ Neni 28 – Vendi i arbitrazhit

~~4. *Kundër vendimeve të ndërmjetme mund të paraqitet ankim në mënyrat dhe afatet e parashikuara për vendimin përfundimtar. Paraqitja e ankimit ndaj një vendimi të ndërmjetëm nuk pezullon procedurën e arbitrazhit, përveç kur gjykata e arbitrazhit vendos ta pezullojë atë deri në vendimarrjen e gjykatës.*~~

Koment: Ky paragraf duhet të hiqet, pasi nuk mund të ketë ankimim të veçantë ndaj vendimeve të ndërmjetme të gjykatës së arbitrazhit. Një parashikim i tillë e kompromenton në thelb procedurën e arbitrazhit.

➔ Neni 29 – Vendi i arbitrazhit

1. *Palët kanë të drejtë të caktojnë vendin se ku do të zhvillohet procedura e arbitrazhit. Në rast se palët nuk e kanë caktuar, vendi i arbitrazhit përcaktohet nga gjykata e arbitrazhit ose institucioni i arbitrazhit, duke mbajtur në konsiderate...*

Sugjerim: Ky vendim i takon gjykatës së arbitrazhit por jo institucionit të arbitrazhit.

➔ Neni 32 – Përfaqësimi i palëve

2. Palët janë të lira në zgjedhjen e përfaqësuesve të tyre, të cilët do t'i përfaqësojnë ato në procedurën e arbitrazhit. **Përfaqësuesi i autorizuar nga pala nuk mund të përjashtohet nga procedura e arbitrazhit.**

Koment: Fjalja e fundit e këtij paragrafi është e paqartë dhe kërkon më shumë trajtim.

➔ Neni 34 – Fillimi i procedurës së arbitrazhit

a) në datën kur institucioni i përhershëm i arbitrazhit merr **kërkesën** për fillimin e procedurës...

Koment: Kërkesa është dokumenti fillestar që duhet të ndahet nga padia. (shih nenin 40, par.1).

➔ Neni 35 – Kërkesa për arbitrazh

ç) listën e personave që kërkon të thirren në cilësinë e dëshmitarit, duke saktësuar emrin, atësinë, mbiemrin dhe adresën e plotë, si dhe faktet që kërkohet të provohen me to;

d) llojin e ekspertimit që kërkohet të kryhet gjatë gjykimit;

dh) çdo dokument tjetër që pala paditëse e çmon të vlefshëm për të mbështetur parashtrimet e saj.

Koment dhe sugjerim: Këto pika është mirë të referohen si *kërkesa që duhet të përmbushë padia*, dhe jo *kërkesa për Arbitrazh*, në mënyrë që të respektohet edhe terminologjia dhe institucionet e procedurës së arbitrazhit të parashikuara nga modelet e rregullave institucionale më të mira, siç është neni 4¹ dhe neni 5² i rregullave të ICC-së³.

➔ Neni 37 – Deklarata e Mbrojtjes / Përgjigje e kërkesës për arbitrazh

Koment dhe Sugjerim: Përgjigje e kërkesës për arbitrazh duhet të dallohet nga Deklarata e Mbrojtjes pas krijimit të tribunalit dhe pasi kanë filluar procedurat e arbitrazhit të miratuar nga Palët në vijim të komunikimit nga tribunali. Sugjerojmë se kjo pjesë nuk është e qartë në tekst. Modeli ICC dhe UNCITRAL mund të merret si model.

➔ Neni 38 - Ndryshimi dhe plotësimi i pretendimeve

.....Gjykata e arbitrazhit nuk do të lejojë ndryshimin dhe plotësimin nëse konsideron se ky ndryshim/ plotësim është/janë paraqitur **me vonesë**.

¹ https://iccwbo.org/dispute-resolution-services/arbitration/rules-of-arbitration/#article_4

² https://iccwbo.org/dispute-resolution-services/arbitration/rules-of-arbitration/#article_5

³ <https://iccwbo.org/dispute-resolution-services/arbitration/rules-of-arbitration/>

Sugjerim: Sugjerojmë të përcaktohet periudha brenda së cilës lejohet ndryshimi.

➤ Neni 40 - Pasojat e mosveprimit të palëve

1. Në rast se paditësi nuk e paraqet **kërkesën për arbitrazh** në përputhje me nenin 35, gjykata e arbitrazhit përfundon procedurën e arbitrazhit dhe pushon gjykimin.

Koment: ‘Kërkesa për arbitrazh’ krijon paqartësi, pasi bëhet fjalë për Padinë. Kërkesa për arbitrazh është paraqitur më lart. Kërkesa për arbitrazh ekziston përpara se të formohet gjykata e arbitrazhit.

3. Nëse një palë nuk paraqitet në seancë **ose** nuk paraqet....

Sugjerim: Sugjerojmë që të parashikohet mosparaqitja për shkaqe të arsyeshme dhe mundësia për videokonferencë pasi të shqyrtohen shkaqet nga tribunali dhe të merret një vendim.

➤ Neni 41 - Provat

1. Secila palë ka barrën e provës për faktet mbi të cilat mbështeten pretendimet e tyre, përveç kur ka marrëveshje të kundërt midis palëve.

Kërkesë për sqarim: Në cilin ligj apo praktikë janë bazuar parashikimet sipas këtij paragrafi? As UNCITRAL dhe as legjislacioni shqiptar nuk e parashikojnë një kusht kontraktual të tillë.

➤ Neni 42 - Dëshmitarët

1. Nëse palët nuk kanë rënë dakord ndryshe, dëshmitarët thirren për të dëshmuar gjatë zhvillimit të seancave dëgjimore. ~~Kur një dëshmitar refuzon të paraqitet vullnetarisht, gjykata e arbitrazhit, kur e vlerëson të përshtatshme sipas rrethanave, mund t'i kërkojë kryetarit të gjykatës së rrethit gjyqësor të vendit të arbitrazhit, që të urdhërojë marrjen e provës.~~

Sugjerim: Sugjerojmë heqjen e fjalisë së fundit të këtij paragrafi, pasi është parim i procesit penal dhe jo i një “proces civil” me objekt pasuror. Nga interpretimi i dispozitës nënkuptohet se urdhërim i marrjes së provës do të thotë të detyrosh dëshmitarin të dëshmojë.

Kërkesë për sqarim: Në rast se ky parashikim do të jetë pjesë e draftit final, cili do të jetë organi që do të realizojë marrjen e provës?

2. Dëshmitarët, me pëlqimin e palëve, mund të pyeten nga gjykata e arbitrazhit jashtë seancave dëgjimore ose mund të kërkohen që t'i përgjigjen me shkrim pyetjeve të gjykatës së arbitrazhit brenda një periudhe të caktuar kohore të caktuar.

Koment: Në arbitrazh dëshmitarët dhe ekspertët nuk mund të dëgjohen jashtë seancës, pasi vetë seanca bëhet për të shqyrtuar dëshmitarët dhe ekspertët.

Ekzaminimi në seancë duhet të bëhet vetëm pasi dëshmitarët ose ekspertiza të kenë dorëzuar paraprakisht pranë gjykatës materialet e dëshmisë ose ekspertizës.

3. Dëshmitarët dëgjohen dhe pyeten nga gjykata e arbitrazhit, duke zbatuar, **për aq sa është e zbatueshme**, parashikimet e legjislacionit procedural civil për pyetjen e dëshmitarëve.

Koment: Ky togfjalësh shfuqizon fjalinë e dytë në paragrafin 1. sipas komentit të dhënë përkatësisht.

➤ Neni 45 - Kompensimi

Kërkesë për sqarim: Për çfarë lloj kompensimi nënkuptohet? Kjo dispozitë ka nevojë për saktësim.

➤ Neni 46 - Marrja e masave për sigurimin e padisë

4. Vendimi i gjykatës së arbitrazhit që cakton një masë sigurimi përbën titull ekzekutiv.

Koment: Ky parashikim është në konflikt me Nenin 14, par. 2 të këtij ligji.

Me këtë parashikim duhet marrë në konsideratë edhe jurisprudenca shqiptare, e cila në momentin që është paraqitur një vendim për sigurim padie e marrë në SHBA, gjykata shqiptare nuk e ka njohur pasi e ka gjetur në kundërshtim me nenin 5/1/e të Konventës së NY pasi nuk ka është vendim i formës së prerë (vendim nr. 34, dt. 01.03.2012 Gjykata e Apelit Tiranë).

➤ Neni 47 - Ankimi ndaj vendimit për masën e sigurimit

1. Kundër vendimit të gjykatës së arbitrazhit që ka vendosur **pranimin, refuzimin ose heqjen e masës së sigurimit lejohet ankimi** në Gjykatën e Apelit Tiranë të vendit të arbitrazhit, brenda 10 ditëve nga njoftimi i vendimit.

Koment: Ankimi ndaj masës së sigurimit duhet të lejohet vetëm në vendimin përfundimtar, pasi duhet ruajtur autonomia e procedurës së arbitrazhit nga shqyrtimi i gjykatave.

Togfjalëshi i nënvizuar është në kundërshtim me paragrafin 4 të nenit 46.

➤ Neni 48 - Kompetenca e gjykatës së arbitrazhit për të vendosur mbi juridiksionin e saj

1. Gjykata e arbitrazhit vendos mbi mosmarrëveshjen në përputhje me parashikimet e ligjit material të zgjedhur nga palët ~~si të zbatueshëm për themelin e mosmarrëveshjes. Çdo përcaktim~~

~~i ligjit ose sistemit ligjor të një shteti të caktuar, përveç kur është rënë shprehimisht dakord ndryshe nga palët, interpretohet se i referohet drejtpërdrejt ligjit material të atij shteti dhe jo rregullimit të tij ligjor për të drejtën ndërkombëtare private.~~

Sugjerim: Propozojmë që pjesë të paragrafit të hiqen si më sipër propozuar. Detajime të tilla krijojnë ngatërrësë pasi është e pamundur që ligji të parashikojë të gjitha situatat ligjore që mund t'i paraqiten gjykatës së arbitrazhit për zgjidhje.

➔ Neni 52 - Efektet e vendimit

Koment: Përsa kohë lejohet ankimi, vendimi nuk mund të jetë i formës së prerë por mund të quhet përfundimtar. Një vendim i tillë është i formës së prerë dhe i ekzekutueshëm vetëm pas përfundimit të shqyrtimit në Apel dhe vendimit të Apelit nëse palët kanë rënë dakord.

➔ Neni 53 - Ekzekutimi i vendimit të arbitrazhit

1. ....Rrethit gjyqësor të Rrethit Gjyqësor Tiranë, duke depozituar vendimin dhe marrëveshjen e arbitrazhit, në origjinal ose..

Koment: Depozitimi i marrëveshjes nuk është kusht i nevojshëm.

➔ Neni 59 - Rastet kur lejohet ankimi / Shkaqet e pavlefshmërisë

f) vendimi është në kundërshtim me **rendin publik** në Republikën e Shqipërisë.

Kërkesë për sqarim: Sugjerojmë që të mundësohet përkufizimi i termit “rend publik” në mënyrë që të krijohet siguri juridike për interpretimin e tij.

4. Çdo marrëveshje e palëve për heqjen dorë nga ankimi sipas këtij neni është e pavlefshme.

Koment: Palët me marrëveshje mund të vendosin në lidhje me heqjen dorë nga ankimi i një vendimi të arbitrazhit ndërkombëtar dhe në lidhje me ekzekutueshmërinë e tij. Diçka e tillë nuk i pengon palët të kërkojnë refuzimin e njohjes së një vendimi të arbitrazhit ndërkombëtar apo anulimin e tij sipas rastit referuar Konventës së Nju York, Konventës së Gjenevës.

➔ Neni 61 - Shqyrtimi nga gjykata e apelit

2. Gjykata e Apelit merr në shqyrtim ankimin brenda 30 ditëve nga depozitimi i tij në gjykatë.

Koment dhe sugjerim: Sugjerojmë unifikim të terminologjisë (merr në shqyrtim dhe shqyrton).

3. Gjykata e apelit shqyrton brenda 90 ditëve nga data e depozitimit çdo ankim tjetër.

Sugjerim: Sugjerojmë që ky afat procedural të jetë 30 (tridhjetë) ditë, pasi është joproportional me një nga qëllimet kryesore të Arbitrazhit (shpejtësia) dhe me vetë faktin që për shqyrtimin e themelit ka një afat 30 (tridhjetë) ditor për kërkesa të tjera afat 90 (nëntëdhjetë) ditor.

➤ Neni 63 - Referimi në rregulloret e institucioneve të arbitrazhit

~~3. Rregullorja e institucioneve të arbitrazhit mund të parashikojë raste shitesë për zëvendësimin dhe përjashtimin e arbitrave, krahas atyre të parashikuara nga ligji.~~

Koment dhe Sugjerim: Institucionet e arbitrazhit duhet të jenë të lira në përcaktimin e rregullave të arbitrazhit pranë institucionit. Për këtë arsye propozojmë që ky paragraf të hiqet.

➤ Neni 64 - Dispozita kalimtare

~~3. Institucionet e arbitrazhit, që kanë ekzistuar përpara hyrjes në fuqi të këtij ligji, janë të detyruara të përshtatin organizimin dhe funksionimin e tyre, sipas dispozitave të këtij ligji, brenda 1 viti pas hyrjes së tij në fuqi. Institucionet e arbitrazhit, të cilat nuk përshtaten me dispozitat e këtij ligji, vlerësohen të prishura dhe çregjistrohen nga Regjistri.~~

Koment: Propozojmë që ky paragraf të hiqet për arsyet e përmendura në komentet lidhur me Kreun II të projektligjit.